

[0314] TA IT FORSTEAN FAN DE ALDFRYSKE OARKONDEN*26. ald flax.*

Yn O III 22, it testemint fan Andlef Abbengha, fan 22 febrewaris 1488 komt in nuveraerdige munt foar: de *flax*. Dyselde *flax* of hwat der op liket komt fierder yn 'e oarkonden net foar, of it moast wêze, dat men dyselde *flax* hawwe soe yn O I 136.15 mei "ellick hues schel reken een sneze *flaxis* tho Paschen vor jeer offer". Mar dat *flaxis* sil tinkt my earder in genityf by *flax* = flaeks wêze en *sneze* sil in tal (mûglik 20) bosken west ha. Dan bitsjut dus *een sneze flaxis* safolle (tweintich?) bosken flaeks. It middelnederlânsk brûkt by *sneze* ek gauris in kwantum yn 'e genityf, b.g. *een sneeze aels*, *ein sneeze herinx*, *4 sneessen witinghs* en as moaiste en neistlizzend foarbyld: *twalef snees lants* ¹⁾. Yn dat lêste gefal is *snees* dus in lânmjitte. By *sneze flaxis* is *sneze* in flaeksmitte, dêr't de genityf *flaxis* fan ôfhinget.

Yn it neamde testemint komt de *flax* 8 kear foar, hwerfan 7 kear as *ald flax*:

Item elke person in Ferwerderadeel tween *ald flax* ende elk vicarius an (rigel 48)

Item syn neften to Forswert tve *ald flax* ilken (52)

ende al da oer susteren in Forswert an *alden flax* (53)

Item to Syon Taka susteren fan Alsin (?) illick tween *flax* (54)

Item Lutteke Taka Vnammes (?) tween *ald flax* (56)

Item to da haud tzercken in Dongeradeel, in Ferwerderadeel, ende in Lewerderadeel tween *ald flax* ende dae capellen an (58)

Item da presteren to sunte Marie garde illick tween *ald flax* (73), mer her Sywert to sunte Marie garde sex *ald flax* (74)

Dy *flax* is yn 'e wurdboeken en de muntkundige literatuer nearne to finen, hwat op himsels de boel al fortocht makket: gjin ûnderwurp wie yn 'e midsieuwen sa ynternasjonael as it jildforkear en de bineamingen foar de forskate soarten fan jild en munten. En binei alle munten en jildsoarten fan West-Jerope fan 'e lettere midsieuwen fine wy yn 'e oarkonden werom, mei it dan soms wêze yn in hwat forhaspele en ek wol forfryske foarm. Dus op syk nei de *alde flax*!

It adjektyf *ald* komt foar by 3 muntsoarten of rekkenwearden: *flamska*, *merk* en *skild*. Folle kar is der dus net, mar dy wurdt al lichter: elk sjocht mei in heal each, dat wy it by *flamska* sykje moatte. Tusken 1439 en 1477 komt yn 7 oarkonden mei 9 gefallen in *ald flamska* foar en dan folget it testemint fan 1488 mei 7 kear in *flax*. Soe de *flax* in forlêzing fan Schotanus wêze foar *flamska* (of in skriuwfariant dêrfan), dan sil it forsin him yn de *x* sitte moatte en sil der foar 't neist in ôfkoartingsteken mei mank wêze. By de *flamska* (mei gâns skriuwwizen) yn 'e oarkonden komme net sa botte folle ôfkoartingen foar om to forlykjen, mar foar ús krekt genôch om in oplossing to finen. In pear kear is it de *m*, dy't ôfkoart en oplost is, ek in pear kear alles hwat efter de *m* komt, dus mei *ska*, *ske*, *sca*, *sce*, *scha*, *sche* of soks op to lossen. Yn O III 11.6 hat Sipma

1) *Middelnederlandsch Woordenboek*, deel 7, kolom 1402, 1403.

fan *flm* mei ôfkoartingsteken yn it hânskrift *fleems* makke (better is *flaemscha* of *flaemsche*). Yn O I 121.8 stiet yn it hânskrift *flamis* mei ôfkoartingsteken oan de *s*, dat wol *flamiska* of *flamisch*a wurde moat (Sipma set efter *flamis* in stip). En dan komt op 't lêst aldergeloks ien plak, dat alhiel lykop giet mei ús oarkonde, to witten O I 136.8, in origineel fan 1454, dêr't *fla* stiet mei in ôfkoartingsteken, sà dat der nei de *a* noch in hael nei boppen en loftsom giet (lykas by in nasaelstreek) en dêrútwei wer in hael skean nei ûnderen en nei lofts. Dat gehiel kin troch in net al to bitûfte lêzer maklik foar in *x* oansjoen wurde, binnammen nou't dit ôfkoartingsteken slim ûngewoan is en men witte moat hwat der nei oplossen stean moat. Datselde moat Schotanus (bikend as net sa'n bêste útjower fan âlde stikken) oerkommen wêze, doe't er 8 kear *flax* forlies foar *fla(e)mscha*. En oer dy wei is de *flax* by Sipma yn O III 22 tolânne kommen.